

7. Рішення ЄСПЛ *Mattoccia v. Italy* від 25.07.2000 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_004
8. Гловюк І., Дроздов О., Тетерятник Г., Фоміна Т., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Видання 3. Електронне видання. ДніпроЛьвів-Одеса-Харків, 2022. Станом на 25 серпня 2022. 78 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4783>
9. Інформація про відступ України від зобов'язань за Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод: заява Постійного представництва України при Раді Європи № 31011/32-017-3 від 28.02.2022 р. URL: <https://rm.coe.int/1680a5b0b0>
10. Фоміна Т.Г., Рогальська В.В. Особливості застосування запобіжних заходів в умовах воєнного стану. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects : Scientific monograph*. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2022. С, 1289-1297 URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/237/6381/13417-1>
11. Застосування положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод в контексті затримання уповноваженою службовою особою в порядку статті 208 Кримінального процесуального кодексу України: методичні рекомендації/Авт. колектив: М.С. Цуцкірідзе, В.В. Рогальська, О.А. Солдатенко, А.Г. Гаркуша, Д.В. Лазарева та ін. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2022. 113 с.

Рогальська Вікторія Вікторівна – професор кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, к.ю.н., доцент
Шаповалова Ірина Сергіївна – суддя Павлоградського міськрайонного суду Дніпропетровської області, д.ф.п.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ Ч.5 СТ.615 КПК УКРАЇНИ

Консолідація зусиль щодо напрацювання найкращої моделі роботи в сфері кримінального процесуального судочинства в умовах воєнного стану та пов'язаного із цим особливого режиму здійснення досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень є актуальним вектором розвитку юридичної науки. Аналіз судової практики свідчить про існування достатньо великого кола питань, які потребують вдосконалення, зокрема і щодо продовження обраного під час досудового розслідування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Так, із внесенням змін до ст.615 КПК України, законодавець в частині 5 зазначеної статті, по суті, регламентував нові умови продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою під час судового провадження в умовах

воєнного стану та тим самим передбачив виняток із загальних правил продовження строку вищезазначеного запобіжного заходу, що встановлені національним та міжнародним законодавством.

Проте, слід звернути увагу, що питання регламентації в КПК продовження запобіжних заходів у виді домашнього арешту та тримання під вартою, обраних під час досудового розслідування, без перевірки судом обґрунтованості підстав для їх застосування, вже визнавалось неконституційним [2].

Європейський суд з прав людини у своїх рішеннях («Чанєв проти України» [3], «Мамедова проти Росії»[4], «Шишков проти Болгарії» [5] та ін.) також неодноразово зазначав, що квазіавтоматичне продовження будь-якого строку тримання під вартою - суперечить гарантіям, встановленим у пункті 3 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [6].

Проте, на сьогодні, такі обмеження відповідно до ст. 15 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод визнаються допустимими під час війни або іншої суспільної небезпеки, яка загрожує життю нації, в тих межах, яких вимагає гострота становища, і за умови, що такі заходи не суперечать іншим зобов'язанням згідно з міжнародним правом [6].

Отже, можливість автоматичного продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою під час підготовчого судового засідання – є одним із наслідків відступу України від вищезазначених зобов'язань, який здійснив законодавець в умовах воєнного стану, при цьому передбачивши певні обов'язкові умови, а саме: 1) *неможливість проведення підготовчого судового засідання*; 2) *обраний під час досудового розслідування запобіжний захід у вигляді тримання під вартою вважається продовженим до вирішення відповідного питання у підготовчому судовому засіданні але не більше ніж на два місяці*.

Розглянемо це питання більш детально.

Відповідно до ч. 1 ст. 314 КПК України, суд повинен призначити підготовче судове засідання не пізніше 5 днів після отримання обвинувального акту, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру або клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності.

Встановлення неможливості проведення підготовчого судового засідання у призначений судом строк повинно визначатися в кожному конкретному випадку окремо, виходячи з наявності реальної загрози життю, здоров'ю та безпеці відвідувачів суду, працівників апарату суду, суддів а також існування інших об'єктивних обставин, що впливають на можливість здійснення судочинства, з урахуванням рекомендацій Ради суддів України «Щодо вжиття невідкладних заходів для забезпечення сталого функціонування судової влади в Україні в умовах припинення повноважень Вищої ради правосуддя та воєнних дій з боку Російської Федерації» від 24.02.2022 р. № 9 [7], листа Верховного Суду «Щодо окремих питань здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» від 03.03.2022 р. № 2/0/2-22 [8], а також положень Закону України «Про внесення зміни до частини сьомої статті 147 Закону України «Про

судоустрій і статус суддів» щодо визначення територіальної підсудності судових справ» від 03.03.2022 р. [9] тощо.

Також, після усунення обставин, що унеможлилювали проведення підготовчого судового засідання у визначений раніше судом строк, суд має організувати за першої можливості проведення підготовчого судового засідання, щоб не допустити пропуск строку, передбаченого в ч. 5 ст. 615 КПК України та з метою оперативного вирішення питань, пов'язаних з підготовкою до судового розгляду відповідно до ст. 315 КПК України.

Слід зазначити, що продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на строк не більше двох місяців не суперечить положенням ч. 1 ст.197 КПК України, проте «автоматичність» продовження строків тримання під вартою, що передбачено в ч. 5 ст. 615 КПК України не узгоджуються з національними та міжнародними стандартами обмеження права на свободу та особисту недоторканність [10].

Окрім того, в ч. 5 ст.615 КПК України прямо не зазначено, яке процесуальне рішення має прийняти суд у випадку неможливості проведення підготовчого судового засідання за наявності при цьому клопотання прокурора про продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Зазначена обставина зумовила наявність в судовій практиці позиції щодо того, що у випадку застосування положень ч.5 ст.615 КПК України участь суду у формі ухвалення процесуального рішення не передбачається [11].

Враховуючи достатньо чітку регламентацію в КПК України вимог до ухвали суду як до виду процесуального рішення, істотне порушення вимог кримінального процесуального закону становить саме відсутність ухвали суду, у випадках продовження строку дії запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою в порядку, передбаченому ч.5 ст.615 КПК України, що може зумовити в тому числі неможливість оскарження такого рішення в апеляційному та касаційному порядку, а також становити суттєве порушення права на справедливий суд, гарантованого ст.6 ЄКПЛ, яке полягає в тому числі в обов'язку національних судових органів щодо ухвалення рішення [12; 13], а також встановлює вимогу щодо того, що судові рішення повинно повно відображати мотиви, на яких воно ґрунтується [14].

Метою будь-якого судового рішення, у тому числі ухвали суду, є досягнення юридичної визначеності у спірних правовідносинах, яке переконує сторони та суспільство у справедливості суду, утвердженні ним прав людини та запобігає стану невизначеності в аналогічних ситуаціях [15] та лише за умови винесення обґрунтованого рішення може забезпечуватись публічний контроль здійснення правосуддя [16].

Ми вважаємо, що, незважаючи на те, що ст.615 КПК України прямо не вказує на обов'язок суду щодо постановлення процесуального рішення у випадку застосування правил ч.5 та ч.6 ст.615 КПК України, така необхідність обумовлена в першу чергу положеннями ч.2 ст.369, 372 КПК України [1].

Враховуючи викладене, вважаємо обґрунтованим висновок про необхідність ухвалення судом процесуального рішення, яким буде встановлено

низку факторів, що дозволяють дійти висновку про необхідність застосування положень ч.5 ст.615 КПК України, якими є: 1) неможливість проведення (підготовчого) судового засідання; 2) наявність обраного під час досудового розслідування (або раніше під час судового розгляду) запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою; 3) вплив строку дії ухвали про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою; 4) об'єктивна неможливість участі обвинуваченого у розгляді клопотання про продовження строку дії запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою [17].

Після встановлення вказаних вище обставин, доцільним і логічним вбачається мотивування ухвали суду висновком про необхідність вважати запобіжний захід у вигляді тримання під вартою продовженим до вирішення відповідного питання у підготовчому судовому засіданні (під час судового розгляду).

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення третього речення частини третьої статті 315 Кримінального процесуального кодексу України від 23.11.2017р. № 1-п/2017 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-17#n63>
3. Рішення ЄСПЛ у справі «Чанев проти України» від 09.10.2014 р. № 46193/13 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a37#Text;
4. Рішення ЄСПЛ у справі «Мамедова проти Росії» від 01.06.2006 р. № 7064/05 URL: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=002-3261>;
5. Рішення ЄСПЛ у справі «Шишков проти Болгарії» від 09.01.2003р № 38822/97. URL: <http://hudoc.echr.coe.int>
6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: міжнародний документ від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
7. Щодо вжиття невідкладних заходів для забезпечення сталого функціонування судової влади в Україні в умовах припинення повноважень Вищої ради правосуддя та воєнних дій з боку Російської Федерації. Рішення Ради суддів від 24.02.2022 р. № 9 URL: <http://rsu.gov.ua/ua/documents/130>
8. Щодо окремих питань здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: лист Верховного Суду від 03.03.2022 р. № 2/0/2-22 URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/war/Inform_lyst_2022_03_03.pdf?fbclid=IwAR34RkD0YPwwkA1xHS0hUmN2LJek8lzxUF02hUvkkD0lAWscgM2_mVcgPLA
9. Про внесення зміни до частини сьомої статті 147 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" щодо визначення територіальної підсудності

судових справ Закон України від 03.03.2022 р. № 2112-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2112-20#Text>

10. Т. Фоміна, В.Рогальська. Запобіжні заходи в умовах воєнного стану: що змінилось. *Закон і бізнес*. 19.05.2022. URL: https://zib.com.ua/ua/151472-zapobizhni_zahodi_v_umovah_voennogo_stanu_scho_zminilos.html

11. Ухвала Дніпровського апеляційного суду від 13.04.2022 року (Справа № 212/1817/22). URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/103959190>

12. Рішення ЄСПЛ у справі «Коеме та інші проти Бельгії» № 32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96, 33210/96 від 18.10.2000 р. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-59194>

13. Рішення ЄСПЛ у справі «Балацький проти України» № 34786/03 від 25.10.2007 р. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-171869>

14. Рішення ЄСПЛ у справі «Морейра Ферейра проти Португалії (№ 2)» [ВП] № 19867/12 від 11.07.2017 р. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-175646>

15. Куйбіда Р., Сироїд О. Посібник із написання судових рішень. К. : «Дрім Арт», 2013. 224 с.

16. Рішення ЄСПЛ у справі «Гірвісаарі проти Фінляндії» (№ 49684/99 від 27.09.2001 р. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-59682>

17. Гловюк І., Дроздов О., Тетерятник Г., Фоміна Т., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Видання 2. Електронне видання. Дніпро- Львів-Одеса-Харків, 2022. Станом на 03 травня 2022. 58 с.

Самойленко С.В.

аспірант кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету №1 ІППП Львівський державний університет внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ПРОВОКАЦІЇ ПІДКУПУ

Огляд як слідча (розшукова) дія є однією з найбільш проваджуваних під час досудового розслідування провокації підкупу. В ході проведення анкетування практичних працівників, останні, на запитання які слідчі (розшукові) дії, на Вашу думку слід проводити під час розслідування провокації підкупу, віддали слідчому огляду 63% голосів.

У науковій та навчально-методичній літературі окремі проблеми слідчого огляду ставали предметом дослідження А.А. Благодир, А.В. Даниленка, Є.Д. Лук'янчикова, Б.Є. Лук'янчикова, М.В. Салтевського, С.О. Сафронова, С.М. Стахівського, Ю.Г. Торбіна, А.П. Черненко, Ю.М. Чорноус, В.Ю. Шепітька, К.О. Чаплинського, Б.В. Щура та інших.

Кримінальний процесуальний закон не містить поняття огляду як слідчої (розшукової) дії. Вченими ж висловлюються загалом однакові за суттю точки